

SITUAȚIA AGRICULTURII BIHORENE. POLITICA DE AJUTORARE STATALĂ (1922 - 1938)

de
BLAGA MIHOC

În general, agricultura este afectată de condițiile mediului extern, independente de voința omului, precum și de o serie de fenomene specifice dezvoltării sociale. Cu cât gospodăriile sunt mai fragile, cu atât influența mediului asupra lor este mai puternică. În această situație erau, mai ales gospodăriile celor împrorietăriți prin reforma agrară din 1921, dintre care, până la primirea pământurilor, unii fuseseră proletari agricoli, lipsiți de vite și unelte de muncă, precum și de experiența necesară. Fluctuațiile climaterice, ploaia îndelungată sau seceta pârjolitoare, de care depindeau recoltele, puteau însemna pentru mulți dintre săteni o ruină ireversibilă. Și acestea s-au succedat în Bihor în perioada 1926-1934, așa cum remarcă ziaristii epocii, afectând mai ales cultura pomilor fructiferi, de pe urma căreia țărani din zonele de deal își procurau o parte din venituri¹. La aceasta se mai adaugă închiderea, de prin 1926-1927, a exploatărilor forestiere din Băița, Lunca - Vașcău și Pietroasa, de unde până atunci localnicii obțineau venituri apreciabile. De acum încolo, mulți dintre țărani bihoreni vor lua "drumul bejeniei", mergând să lucreze în zonele petroliere Moreni, Câmpina, din Vechiul Regat și părăsindu-și, pe perioade lungi, muncile agricole și familiile². În aceste condiții se practica vânzarea ilegală a loturilor primite prin împrorietărire, interzisă prin legea din 13 martie 1925³. Acest fenomen a luat treptat caracter de masă, de anvergura sa fiind îngrijorate însăși organele centrale ale împrorietăririi. Astfel, **Direcția funciară** de pe lângă **Casa Centrală a Împrorietăririi din București**, s-a adresat, la 5 octombrie 1928, consilierului agricol din Oradea, informându-l că în județul Bihor țărani își vând loturile primite prin împrorietărire, cu acordul forurilor judecătorești. "Ni se aduce la cunoștință că la multe judecătorii de ocol se autentifică acte de vânzare, ale căror obiect este lotul obținut prin împrorietărire, sau parte din lot; dar pentru a fraudă legea se ascunde caracterul

1. - I. Clopoțel, **Societatea de mâine**, 1927, nr. 39-40, p. 462-463.

2. - **Ibidem**.

3. - D. Șandru, **Reforma agrară din 1921...**, Editura Academiei R.S.R., București,

terenului vândut, nu se menționează că este vorba de un lot de împrumut, ci este denumit numai cu expresia de “imobil” sau “loc de casă, teren din vatra satului”, se spunea în adresa **Direcției funciare**. Din această cauză, **Consilieratul agricol Bihor** a emis, în octombrie 1928, o “publicațiune” ce preciza că țărani nu au voie să vândă oricând și fără alege pământul ce li s-a atribuit, acesta putând fi vândut în parcele de cel puțin 2 ha. la șes și 1 ha. la munte, numai după 5 ani de la intrarea în posesiune și numai către cetățenii români, mici cultivatori. De asemenea, vânzarea se putea face pe baza obținerii unui certificat emis de către **Consilieratul agricol**, cumpărătorul neputând achiziționa mai mult de 25 ha.⁴ Fenomenul transferului de proprietate viza, însă, și locurile de casă, în special cele din Oradea. Întrucât materialele de construcție erau scumpe și se procurau greu, mulți dintre împrumutarii erau nevoiți să-și vândă locurile de casă, de regulă unor speculanți, la prețuri derizorii. Amintim, dintre aceștia, pe avocatul Armin Feldmann. El se interesa de numele și adresa noilor împrumutarii din cartea funduară și apoi, căutându-i, le cumpăra locurile de casă contra unor sume foarte mici, spre a le vinde mai târziu, la prețuri înalte. Prin această procedură, în perioada 1925-1931, el a realizat câștiguri fabuloase. La 8 august 1931, în momentul în care un corespondent al “Gazetei de vest” îl demască, el avea în proprietatea sa 27 de locuri de casă, cu care urma “să-și continue acțiunea de speculant”⁵. S-au ridicat unele voci care au cerut, de multe ori zadarnic, e adevărat, ca statul să sprijine construirea de locuințe pe locurile de casă atribuite împrumutării. Tiron Albani, cunoscutul publicist social-democrat, susține necesitatea creării și finanțării de către stat a unei cooperative de construcții în orașul Oradea, “care să acorde credite avantajoase pentru construcțiile de locuințe”⁶. Statul a intervenit în diferite feluri pentru a sprijini pe agricultori, una dintre modalități fiind cea prin **Camera de agricultură**, întemeiată în 1925, la 25 septembrie. Primul președinte al Camerei a fost dr. N. Regman, căruia i-au urmat Iosif Iacob, Gheorghe Ghica, dr. Gheorghe Rocsin, dr. Teodor Popa și Ștefan Domocoș. Ea are un consiliu de administrație compus din specialiști în agricultură, dar și din funcționari. La 1927, așa cum se menționează în primul număr al publicației “Cuvântul plugarului” (nr. 1, 4 septembrie), despre care vom vorbi mai jos, în fruntea ei se găsea un președinte, Gheorghe Ghica, doi vicepreședinți, Horvath Andrei și Rocsin Gheorghe, un secretar, Popovici Mihai, asistați de un “comisar al guvernului”, Athanasiu Buzagiu. Camera mai avea o Comisie de control, în care intrau trei membri (Stoenescu Dinu, Păcală Gheorghe, Negru Vasile). În comisie intrau următorii 9 membri de drept: dr. Andru Sever, președintele Consiliului județean, Păcală Gheorghe, reprezentantul Camerei de comerț, I. Athanasiu Buzagiu, consilierul agricol, dr. Lobonțiu Emil, prefectul județului, colonelul în rezervă Negulescu Athanasie, reprezentantul Cooperativelor de consum, Popovici Mihai, prim medic veterinar, Stoenescu Dinu, administrator financiar,

4. - Arhivele Statului din Oradea, **fond. Consilieratul agricol Bihor (C.A.B.)**, dos. 192 D₂, f. 8-9.

5. - **Gazeta de vest**, 1931, nr. 584, 8 august, p. 4.

6. - Tiron Albani, **Românizarea orașelor de frontieră, în Arena socială, economică, culturală**, 1937, nr. 2, februarie, p. 3-4.

Teodorescu Gheorghe Nicolae, administrator financiar, Egri Gelu, primarul orașului. Intrau, de asemenea, 3 membri cooptați (Cartiș Vasile, agronom proprietar, Papp Ioan, proprietar protopop, Niște Iacob, agronom proprietar) și alți 17 aleși (Ardelean Gheorghe, proprietar, Balogh N. Francisc, proprietar, Domocoș Ștefan, protopop proprietar, Frăsineanu Gheorghe, agronom, Maior Ghica Gheorghe, proprietar, Horvath Andrei, protopop, dr. Iacob Ioan, proprietar, Ionaș Dumitru, proprietar, Laza Mihai, proprietar, Moga Ioan, proprietar, Mahler Gheorghe, proprietar, Negru Vasile, proprietar, dr. Popa Gheorghe, notar public, Pop de Popa Ioan, profesor de "economie", dr. Rocsin Gheorghe, proprietar și "avocat al statului", Silaghi Corbu Ioan, profesor de "economie"). Comitetul ei de direcție se compunea din: dr. Rocsin Gheorghe, vicepreședinte, I. Athanasiu Buzagiu, dr. Popa Gheorghe, Silaghi Corbu Ioan, Popovici Mihai, Teodorescu Nicolae Gheorghe și Frăsineanu Gheorghe. Avea, de asemenea, un număr de 5 secții cu mulți membri comuni, alcătuite după cum urmează:

I. Secția agricolă

1. I. Athanasiu Buzagiu
2. Balogh K. Francisc
3. Silaghi Corbu Ioan
4. Domocoș Ștefan
5. Frăsineanu Gheorghe
6. Ionaș Dumitru
7. Mahler Gheorghe
8. Pop de Popa Ioan
9. dr. Rocsin Gheorghe.

II. Secția zootehnică

1. Popovici Mihai
2. Păcală Gheorghe
3. Maior Ghica Gheorghe
4. Stoenescu Dinu
5. Mahler Gheorghe
6. Balogh K. Francisc
7. Frăsineanu Gheorghe
8. Bodea Teodor

III. Secția economică

1. Frăsineanu Gheorghe
2. Negulescu Athanasie - colonel în rezervă
3. Domocoș Ștefan
4. Silaghi Corbu Ioan
5. Laza Mihai
6. Bodea Teodor
7. Păcală Gheorghe
8. Balogh K. Francisc

IV. Secția silvică

1. Teodorescu Nicolae Gheorghe
2. Domocoș Ștefan
3. Negru Vasile

V. Secția cooperativistă

1. Negulescu Athanasie
2. Pop de Popa Ioan
3. Ionaș Dumitru
4. Laza Mihai⁷.

După cum se vede, în fruntea ei au fost puși și funcționari veniți din Vechiul Regat, dintre care unii, în afară de elanul patriotic de operetă, în multe cazuri nu aveau nici înclinici în mână cu agricultura. Alături de **Consilieratul agricol** și regiunile agricole, cărora din octombrie 1926 li se atribuiseră loturi pentru culturi demonstrative, **Camera de agricultură** va primi, și ea, din martie 1928, două loturi demonstrative, în suprafață totală de 466 iugăre, situate în hotarul orașului Oradea⁸. Pe aceste loturi se vor produce semințe selecționate, puietși și răsaduri de calitate, iar în gospodăria anexă animale de rasă, ce vor fi vândute la prețuri rezonabile cultivatorilor de pământ. Urmărind activitatea **Camerei de agricultură**, sprijinită pe Consilierat și Prefectură, vom constata că ea s-a desfășurat mai intens în perioada 1925-1928. Ea a vizat ajutorarea bănească a țăranilor, procurarea de plante și animale de reproducție, organizarea de școli pomicole și expoziții de plante și animale etc. Campania de ajutorare bănească, așa cum rezultă din documente, este mai intensă în anul 1927. Vom menționa, astfel, că în perioada dintre 14 martie și 30 iulie a anului amintit, **Camera de agricultură** a distribuit țăranilor ajutoare bănești în valoare totală de 194.000 lei, după cum urmează: Abrămuș (12.000 lei), Ateaș (30.000 lei), Căpâlna (40.000 lei), Ciuhoi (30.000 lei), Dumbrăveni (12.000 lei), Ginta (30.000 lei), Mișca (15.000 lei), Sânlazăr (5.000 lei) și Santăul Mare (20.000 lei).⁹ În vara anului 1927, **Camera** a cheltuit pentru cumpărare de grâu selecționat, în comunele Roșiori și Sălard, precum și pentru organizarea, în 25 de comune ale județului, unor cursuri de apicultură, horticultură, pomicultură și sericultură, în care țăranii erau inițiați în practicarea acestor ocupații, ce urmau să le completeze câștigurile, suma de 126.480 lei.¹⁰ În toamnă, **Camera** și-a dirijat fondurile bănești spre sprijinirea comunelor de munte din zona Vașcăului (Câmp, Colești, Dumbrăveni, Vărzarii de Jos, Vașcău), în cumpărarea unor animale de reproducție și spre ajutorarea țăranilor cu vite bolnave. De altfel, în anul 1927 statul a alocat **Camerei de agricultură** bihorene o sumă de 3 milioane lei, din care - așa cum s-a hotărât la ședințele din 16 august și 5 septembrie 1927 - s-au cumpărat 10 trioare, 10 semănători, distribuite în 10 centre comunale, pentru folosul plugarilor, s-au dat ajutoare în bani, s-au organizat expoziții, s-au cumpărat 4 vagoane de grâu de la diferite ferme

7. - *Cuvântul plugarului*, 1928, nr. 16-17, 25 martie, p. 3.

8. - *Ibidem*, 1927, nr. 9-10, 13 noiembrie, p. 1-2.

9. - *Ibidem*.

10. - *Ibidem*.

din țară și străinătate, ce urmau să fie distribuite țăranilor, pentru sămânță, s-au distribuit ajutoare în bani unor țărani cărora le muriseră vitele (8.500 lei la 4 țărani din Abram, Ciocăia, Criștior și Tileagd), s-au alocat fonduri pentru organizarea a 3 stațiuni de montă, s-au acordat prin concurs 7 burse pentru elevii din învățământul agricol (5) și studenții de la medicină veterinară (2), s-a cumpărat un vagon de sulfat de cupru pentru tratarea mălurei grâului.¹¹ Camera a împărțit grâul cumpărat unor săteni mai pricepuți, recomandându-le să-l cultive în pepiniere și să-l revândă celorlalți cultivatori. Pentru emularea folosirii mașinilor agricole a organizat, în primele zile ale lui septembrie 1927, o demonstrație de “motocultură”, cu semănători și trioare, la Salonta.¹² De asemenea, în 1927 a întemeiat 7 biblioteci agricole, cărora le-a atribuit nume ale unor personalități ale poporului român, cum ar fi: Avram Iancu (la Ceica), Roman Ciorogariu (la Tulca), Iosif Vulcan (la Girișul de Criș), Alexandru Roman (la Așeu), Al. Constantinescu (la Bratca). Făcând un bilanț al cheltuielilor ei în 8 ani de activitate, între anii 1925-1933, se constată că a cheltuit o sumă totală de 16.103.394 lei, din care 7.340.706 lei pentru mașini, semințe și îngrășăminte, 5.940.660 lei pentru zootehnie și avicultură și 2.822.028 pentru activitate culturală.¹³ O latură importantă a activității **Camerei de agricultură** a fost cea expozițională, constând de fapt în organizarea, în 1927, a unui număr de 6 expoziții de animale în comunele Bratca (21 august), Tinca (4 septembrie), Beliu (11 septembrie), Sălard (14 septembrie), Săcueni (25 septembrie) și Marghita (9 octombrie), la care, datorită bunei propagande făcute de oficialități, au participat o mulțime de gospodari. Cea din Bratca a grupat participanți din comunele plasei Aleșd. Într-un tren special, în dimineața zilei de 21 august, președintele **Camerei de agricultură Bihor**, prințul Gheorghe Ghica și prefectul județului, dr. Emil Lobonțiu, au sosit la Bratca. La gară i-a întâmpinat o “ceată de flăcăi călări cu stegulețe tricolore, care i-au condus până la locul expoziției”¹⁴. Alături de aceștia, la expoziție mai participă deputatul Petru Fodor, dr. Gheorghe Rocsin, vicepreședintele **Camerei de agricultură**, profesorul Ioan Corbu Silaghi, membru al Comitetului de direcție al **Camerei**, Mihai Popovici, medicul veterinar primar al județului, Ștefan Domoș, delegatul **Camerei în Uniunea Camerelor de agricultură**, Samuil Sabin, pretor în Bratca și Gheorghe Frăsineanu, directorul **Camerei de agricultură**.¹⁵ Oaspeții au rostit scurte discursuri de la podiumul unei tribune construite ad-hoc, considerând, așa cum a arătat prefectul Lobonțiu, că expoziția este “un examen între bunii crescători de vite, un concurs care nu poate fi decât în folosul lor și al economiei naționale, căci o țărănie bogată și instruită reprezintă o țară bogată și civilizată”¹⁶. S-au împărțit premii și diplome bunilor crescători și s-a declarat deschisă și o

11. - *Ibidem*, nr. 3, 18 septembrie, p. 2.

12. - A. Tripon, *Monografia almanah a Crișanei, județul Bihor*, Tipografia diecezană, Oradea, 1936, p. 206.

13. - *Cuvântul plugarului*, nr. 9-10, 13 octombrie, p. 2.

14. - *Ibidem*, nr. 1, 4 septembrie, p. 4.

15. - *Ibidem*.

16. - *Ibidem*, nr. 2, 11 septembrie, p. 1; nr. 7, 16 octombrie, p. 1.

mică bibliotecă agricolă, în localul școlii primare din localitate. Expoziția din Tinca s-a deschis la 4 septembrie același an, prin examinarea vitelor expuse de către Comisiile pe ramuri (bovine, cabaline, ovine, porcine). Au fost "clasate" apoi vitele cele mai frumoase, pentru premiere. La această expoziție au participat tot președintele **Camerei**, prefectul județului și alți înalți demnitari. S-au acordat premii, țărani fiind informați că scopul organizării expozițiilor de plasă este de a le arăta crescătorilor de vite ce rase rezistă mai bine în zonă, pentru a și le procura și prăsi. Cu acea ocazie s-au distribuit premii în bani, variind între 100 și 1.000 de lei, totalizând 170.000 lei. Premiile au fost puse la dispoziție de **Camera de agricultură** și s-au acordat pentru bovine (crescătorilor din Cueșd, Cheșa, Gurbediu, Petid, Râpa) și porcine (crescătorilor din Belfir, Girișul Negru, Gurbeiu, Ianoșda, Tinca)¹⁷. Expoziția de la Beliu a fost organizată în târgul de vite, pe lângă șoseaua națională, în 11 septembrie 1927. La intrarea în expoziție s-a ridicat un "arc de triumf" din lemn, împodobit cu crengi de brad și panglici tricolore. Expoziția a fost deschisă de către o Comisie condusă de veterinarul Mihai Popovici, care a examinat și clasat pe specii toate animalele ce urmau să fie expuse. Prefectul le-a vorbit țăranilor despre rolul pe care îl are **Camera de agricultură** în ajutorarea țăranilor, prin acordarea de împrumuturi bănești avantajoase, semințe selecționate și animale de rasă pentru reproducție. Juriul a distribuit diplome și premii în valoare totală de 191.000 lei crescătorilor de cai, porci și oi din Beliu, Chișlaca, Coroi, și celor de bovine și porcine din Benești, Bochiș, Mocirla, Sâc și Tăgădău¹⁸. La expoziția din Sălard, organizată pe 14 septembrie, la care s-au remarcat mai ales crescătorii de cai, a participat, pe lângă autoritățile locale și județene, inspectorul veterinar Tiberiu Cristea din Cluj. S-au acordat diplome și premii în valoare de 24.800 lei unor crescători de animale din Cetariu, Hodoș, Roșiori, Sălard, Șișterea și Tămășeu¹⁹. Expoziția din Săcueni, organizată la 25 septembrie, a grupat și ea participanți din toate comunele plasei, cărora li s-au atribuit premii în valoarea de 20.000 lei²⁰. Cea mai impunătoare dintre expozițiile organizate de **Camera**, dată fiind și însemnătatea demnitarilor participanți, a fost cea din Marghita, din 9 octombrie 1927. Au luat parte, pe lângă demnitarii bihoreni, o serie de înalte personaje bucureștene, între care și ministrul agriculturii, Constantin Argetoianu. Oficialii au sosit la fața locului cu două "autobuze speciale" și de la o tribună special construită au rostit cuvântări, au făcut promisiuni (organizarea unui târg pentru export, reducerea taxelor de transport pentru produsele agricole și pentru animale, organizarea unei ferme model etc.). Juriul a atribuit medalii și premii bănești pentru crescătorii din comunele Abrămuț, Albiș, Chiraleu, Chișlaz, Crestur, Dernașoara, Ghenetea, Margine, Petreu, Poclufa etc.²¹. Participarea numeroasă, precum și premiile acordate, demonstrează pregresul făcut de crescătorii de animale, și în general, puterea economică a țăranilor agricultori, între

17. - **Ibidem**, nr. 3, 18 septembrie, p. 3.

18. - **Ibidem**.

19. - **Ibidem**, nr. 5, 2 octombrie, p. 1.

20. - **Ibidem**, nr. 7, 16 octombrie, p. 3.

21. - **Ibidem**, nr. 2, 11 septembrie, p. 2.

care, așa cum s-au exprimat în discursurile lor oficialii participanți, destui erau dintre cei împrăștiți. Pentru a veni în sprijinul activității de împrăștiere și, prin aceasta, al țăranilor interesați, **Camera de agricultură din Bihor** a cerut și obținut de la forurile superioare ca membri comisiilor de ocol să fie scutiți de celelalte munci de la judecătoria și să se dedice în exclusivitate împrăștiării, țăranii urmând să plătească lucrările de parcelare, spre a grăbi intrarea lor în proprietatea definitivă a loturilor de împrăștiere. S-a interzis, de asemenea, ca arendarea rezervelor de stat să se mai facă către particulari, aceasta putând fi făcută doar către obștile de arendare²². Dispoziția a intrat în vigoare abia în octombrie 1927, în urma unei ședințe a **Consiliului județean Bihor**, la care consilierul agricol Iacob Niște a criticat modul de lucru defectuos al celor ce au aplicat reforma agrară în Bihor, propunând ca în organele de împrăștiere să fie numiți specialiști, fără deosebire de apartenență politică²³. Un rol important de stimulare a agriculturii l-a avut Congresul Asociației inginerilor din România, ținut la 2-9 octombrie 1927 la Oradea, căci cu această ocazie s-a vorbit despre rolul canalelor de irigație și al lacurilor de rezervă în sporirea producției agricole, precum și târgul de export de la Oradea, din 1 octombrie 1927. De altfel în Bihor, prin intermediul presei locale, se făcea și o puternică “propagandă agricolă”, și aceasta cu atât mai mult cu cât din 1927 a apărut în Oradea publicația cu profil special “Cuvântul plugarului”, susținută financiar de către **Camera de agricultură** și condusă de către consilierul agricol.²⁴ Publicația era hebdomadară și a apărut numai câteva luni, în perioada septembrie 1927 și martie 1928. Pe frontispiciul primului număr, alături de titlu, se găsea o vigneta, executată în tuș negru, reprezentând o pereche de boi și un țăran la coarnele plugului. Publicația se intitula “organ de propagandă agricolă”, și anunța din start că “apare săptămânal” și că abonamentele pentru particulari costă 240 de lei, iar pentru instituții 3.000, fapt ce demonstrează în primul rând că hebdomadarul era destinat oficialităților comunale, care trebuiau să-i răspândească conținutul, și că el trebuia să fie un îndreptar pentru activitatea acestora. În primul număr, din septembrie 1927, se arăta că scopul publicației este de a îndruma pe țăranii în practicarea unei agriculturi moderne, pentru a obține randamente maxime, în vederea ridicării nivelului de trai. Acest lucru constituie un “scop sfânt” pentru orice intelectual dornic să contribuie la lichidarea înapoierii țăranului român. Periodicul va urmări, de asemenea, să contribuie la formarea unei “armonii ideale” între toate clasele și păturile sociale, aceasta presupunând inclusiv încurajarea respectului și ajutorului reciproc între intelectualitate și țăranime. Adept al moderației, periodicul va protesta energic împotriva tuturor celor ce încearcă să abată pe țăranii de la “calea legalității”, tulburându-i prin promisiuni irealizabile, care vor să ațâțe ura de clasă sau “răzvrătirea contra autorităților și conducătorilor lor firești”²⁵. De aceea, publicația se va feri de polemici inutile, sprijinind însă doleanțele juste ale celor ce reprezintă 80% dintre

22. - *Ibidem*, nr. 8, 30 octombrie, p. 3.

23. - *Ibidem*, nr. 1, 4 septembrie, p. 1-4.

24. - *Ibidem*.

25. - *Ibidem*.

locuitorii țării, țărani plugari, care întotdeauna au răspuns chemării de a-și apăra patria, jertfându-se pentru ea. Se apela, în sfârșit, la toți intelectualii, fără deosebire de naționalitate și profesie și, în mod deosebit, la "agronomii profesioniști", să colaboreze la hebdomad, cu sfaturi privind agricultura și ramurile "ajutătoare" ale acesteia.²⁶ Pentru a fi mai convingători, editorii publicau, în pagina ultimă a aceluiași prim număr, următorul scurt apel către toți agronomii din țară: "Cuvântul plugarului, fiind primul ziar de specialitate din țară cu caracter agricol, care va apare săptămânal, rugăm deci pe toți domnii agronomi, indiferent de funcțiunea ce ocupă, să colaboreze cu scrisul lor în coloanele acestui ziar, care este închinat numai masei mari a păturii noastre țărănești, făcând propagandă pentru răspândirea lui în număr cât mai mare între plugari. Toate articolele ce ni se vor trimite pentru publicare să fie scrise în stil popular, în care să trateze chestiuni de actualitate în agricultură și care să-l intereseze pe micul nostru plugar. Nu vor fi admise pentru publicare articolele care vor trata chestiuni politice sau chestiuni personale, cu care nu ne ocupăm după cum am arătat în primul articol"²⁷. Urmărind coloanele acestei prime publicații cu caracter agricol, vom constata că ea a găzduit numeroase materiale ce prezintă activitatea organelor agricole de stat și, în special, pe cea a **Camelei de agricultură**. Există, apoi, tot felul de note privind fie abuzurile și greșelile comise de funcționarii de stat puși să aplice împrăștierea, fie probleme legate de "ecoul" internațional al reformei agrare din România și în special diferendele cu guvernul maghiar în chestiunea terenurilor ce aparțineau moșierilor emigrați în Ungaria (optanți) și expropriați prin legea din 1921²⁸. De altfel, în ceea ce privește diferendele dintre guvernul român și optanți, soldate cu un proces judecat ani în șir la Tribunalul internațional de la Geneva, bihoreni și-au manifestat atitudinea pe cale publicitară și prin întruniri publice, cea mai însemnată fiind cea ținută la 1 aprilie 1928. La acea întrunire, cu participarea mai multor intelectuali și funcționari publici și a peste 1.000 de țărani veniți din tot județul, prezidată de generalul Traian Moșoiu, s-a protestat contra rezoluției **Ligii Națiunilor** în procesul "optanților" unguri și s-a cerut guvernului "să nu accepte trimiterea procesului în fața tribunalului arbitrar", trimițându-se, în acest sens, telegrame miniștrilor N. Titulescu, V. Brătianu și I.G. Duca.²⁹ O anumită influență asupra agriculturii bihorene au exercitat-o cele două asociații, **Sindicatul agricol** și **Asociația plugarilor**, care, prin intermediul "Gazetei plugarilor" și "Gazetei de vest", "discutau în mod permanent și cu experiențe recente, toate problemele ce interesează economia rurală și cele mai esențiale interese ale noastre"³⁰. În **Sindicatul agricol**, întemeiat în 14 mai 1932, în urma unui apel semnat de dr. Iosif Pop, abatele de la Sâniob, dr. Koloman Markovitz, Koloman Tisza, dr. N. Zigre și Iacob Niște, intrau mai ales "marii proprietari" din Bihor, dornici să facă schimb de experiență și să-și ofere ajutor agricol, pe când în **Asociația plugarilor** se grupau reprezentanții cultivatorilor mici și mijlocii, ce

26. - **Ibidem**.

27. - **Ibidem**, 1928, nr. 11-12, 11 septembrie, p. 1; nr. 17-26, 25 martie, p. 2.

28. - **Frontiera de vest**, 1928, nr. 15, 6 aprilie, p. 1.

29. - **Gazeta de vest**, 1932, nr. 764, 19 martie, p. 1; nr. 767, 25 martie, p. 2.

tipăreau și un oficios intitulat "Gazeta plugarilor", în coloanele căreia și-au găsit locul materiale de critică la adresa celor ce aplicau reforma agrară și în general articole de agitație și propagandă, menite "să bolșevizeze satele și apoi să le părăsească"³¹. Cu ocazia înființării **Sindicatului agricol**, se arată în mod concret că scopul său este:

1. De a studia și aplica mijloacele științifice și practice pentru dezvoltarea agriculturii;
2. De a apăra interesele profesionale agricole;
3. De a încuraja cultura pământului și creșterea vitelor;
4. De a sprijini "desfacerea și comercializarea produselor";
5. De a organiza creditul agricol;
6. De a organiza asigurări, prin înființarea de sindicate sau societăți mutuale de tovărășie;
7. De a organiza "oficii de informațiuni pentru ofertele de muncă, precum și concilațiune și arbitraj" între proprietari și lucrători.

Sindicatul e condus și administrat de un consiliu de administrație compus din 9-15 membri, aleși pe trei ani, în frunte cu un președinte, un vicepreședinte și un secretar. Membrii sindicatului sunt obligați la o taxă anumită față de acesta, în funcție de starea lor materială. **Sindicatul** a activat intens în anii care au urmat, pentru apărarea intereselor generale agricole și în special pentru o cât mai bună valorificare a produselor agricole, în condițiile greutăților cauzate de criza economică din 1933. El și-a adus contribuția la clarificarea problemelor ivite odată cu aplicarea legislației de conversiune a datoriilor agricole. De asemenea, a inițiat crearea unor cooperative sătești de întraajutorare a țărânimii, mijlocind în același timp membrilor săi și altor agricultori efectuarea vânzărilor de cereale pentru export³². Cam același scop urmărea, în domeniul viticol, **Sindicatul viticol "Dionysos"**, întemeiat la 14 ianuarie 1930. Cu ocazia întemeierii sale se arată că el urmărește:

1. Studiarea și aplicarea mijloacelor științifice și practice pentru dezvoltarea viticulturii și pomiculturii;
2. Apărarea intereselor profesionale viticole;
3. Desfacerea produselor viticole și comercializarea lor;
4. Cultura și creșterea viței de vie;
5. Organizarea creditului viticol;
6. Organizarea asigurărilor, prin înființarea de sindicate sau societăți mutuale de tovărășie;
7. Organizarea "oficiilor de informațiuni" pentru ofertele de muncă; organizarea de "concilațiune sau arbitraj" pentru a rezolva diferendele dintre membrii sindicatului.

30. - **Ibidem**, nr. 709, 14 ianuarie, p. 2.

31. - A. Tripon, *op. cit.*, p. 249.

32. - **Ibidem**.

În fruntea sa se găsea un consiliu de administrație condus de un președinte, un vicepreședinte și un secretar. Acest "organism" s-a îngrijit de aprovizionarea viticulturilor cu materiale necesare prelucrării vinurilor, de organizarea exportului, de selectarea soiurilor nobile de viță de vie etc.³³ Filantropia statală, izvorâtă din eforturile conștiente și binevoitoare ale unor personalități hotărâte să contribuie la consolidarea economică a țărânimii și prin aceasta, firește, la prosperitatea generală, era contracarată de alte activități cu efecte contrarii, izvorâte din nevoile de numerar ale țărânimii, dornice să achite cu profit și cu o bună mărime prețul pentru pământul ce i s-a dat. Este vorba, în concret, de activitatea unor cămătari ce agravau, prin împrumuturile cu dobânzi oneroase, de 50-60%, situația și așa destul de precară a țărânimii bihorene. Dintre cei mai însemnați amintim pe Nicolae Bekefi, ce activa în zona Vașcăului, și pe frații Iuliu, Ladislau și Eugen Böhm, din zona Marghita și Săcueni. Un corespondent al unei publicații bihorene precizează, la începutul anului 1931, că gospodăriile unui număr de 13 țărani din satele situate în jurul Vașcăului urmau să fie lichidate, pentru datoriile neachitate cămătarului N. Bekefi, care pretindea fiecărui debitor o dobândă de peste 50%³⁴. Dacă ar fi să-l credem pe demofiful corespondent, "verosul creditor vașcăoan" dispunea de "agenți plătiți", care-i sfătuiau pe debitori, tocmai în preajma elaborării legilor de conversiune a datoriilor agricole, să-și achite mai repede datoriile, care tocmai urmau să fie anulate prin lege.³⁵ Aproape concomitent (începutul lui iulie 1931), și tot la îndemnul presei, țărani din plasele Marghita și Săcueni au înaintat prefecturii o plângere împotriva cămătarilor Böhm, iar aceasta a dispus primpretorului din Săcueni să facă "o inspecție" în zonă și să ia măsuri: acesta s-a deplasat, la sfârșitul lunii iunie, prin câteva sate și, din declarațiile luate de la 15-20 de țărani, s-a constatat că frații Böhm au "operat" în 25 de comune din plasele Săcueni și Marghita, punându-i pe țărani, cărora le dădeau împrumuturi, să semneze polițe în alb, pe care apoi, desigur, le falsificau (țăranul Gheorghe Fărtoș, bunăoară, care împrumutase de la ei 10.000 lei, datora, după trei ani, 725.000 lei)³⁶. Pentru fapta lor, la 23 septembrie 1931, doi dintre cei trei frați ce dețineau numeroase polițe de la țărani din Ciuhoi, Chiugă, Giulești, Gurbești, Păulești, Sfârnaș, Sarcău, Săliște de Sârbi, Spinuș, au fost judecați și condamnați la câte 3 luni închisoare și 4.000 lei amendă³⁷. În vara lui 1931 este condamnat și Nicolae Bekefi, acest "veros cămătar, căruia, în 5-6 ani, datornicii îi plăteau întrecut suma împrumutată și tot mai erau datori"³⁸. Ieftinirea considerabilă a produselor agricole în perioada crizei din anii 1929-1933, lovea și ea puternic gospodăriile țărănești și în mod firesc pe cele mai vulnerabile ale noilor împrumutări. Se înțelege că în această situație nu puține au fost cazurile de revoltă, concreti-

33. - *Gazeta de vest*, nr. 504, 29 aprilie, p. 3.

34. - *Ibidem*, 1931, nr. 744, 25 februarie, p. 3; nr. 804, 12 mai, p. 1.

35. - *Ibidem*, 1931, nr. 554, 12 iulie, p. 4.

36. - *Ibidem*.

37. - *Ibidem*, nr. 504, 29 aprilie, p. 4.

38. - Arhivele Statului din București, *fond Președinția Consiliului de miniștri*, dos. 2, 193, f. 28.

zate pe plan local în izbucniri izolate, individuale, sesizate uneori în publicațiile locale. Unii dintre corespondenții ziarului "Gazeta de vest" ne relatează cazul petrecut în piața orașului Oradea într-o zi de târg, din iulie 1931. Cu acea ocazie, un țăran dintr-o comună învecinată care voia să cumpere o pereche de cizme pentru fiul său, văzând prețul exorbitant pe care îl pretindea vânzătorul, a strigat: "Nu mai cumpărați fraților, fiindcă ne omoară așa. Noi vindem grâul și porumbul la preț de nimic, dar ei țin la prețurile vechi. Eu am vrut să cumpăr o pereche de cizme pentru băiețelul meu și mi-a cerut patru sute de lei. Pentru atâta am vândut trei măji (300 kg. - n.n.) de grâu. Atât trebuie să dau eu, jumătate din agoniseala unui an, pentru o pereche de cizme unui copil pe care nu-l pot folosi la nimic, căci umblă la școală. Își bat joc de noi, fraților. Trebuie să le frângem gâtul!"³⁹ Cazul, singular în acel loc, este de fapt tipic pentru o stare de fapt, reală și impresionantă. Și într-adevăr, așa cum scrie perspicacele corespondent al publicației orădene, ce semnează cu pseudonimul Alter Scotus, "țăranul care vocifera ca un tulburător al ordinii sociale, era un chibrit aprins, era un semn de profundă îngrijorare. El avea dreptate. El își spunea durerea lui... expunea jalnica situație în care se găsește întreaga țărănie."⁴⁰ De altfel, înseși documentele oficiale remarcă efectele crizei asupra prețurilor produselor agrare și implicit asupra țăranimii. "Spiritul populației este în general agitat, deoarece prețul cerealelor în loc să urce scade din zi în zi, iar prețul celor industriale e mare", se spunea într-un raport al pretorului plasei Ceica, din decembrie 1930, către prefectură⁴¹. În aceste condiții, la orizont se arăta spectrul sinistru al foametei, apelările țăranilor la ajutorul statului fiind tot mai numeroase. Solicitanți erau țărani din zonele plaselor Aleșd, Beliu, Ceica, Vașcău, denumite chiar în documentele oficiale "zone înfometate", lucru ce probează extinderea fenomenului la nivel de masă. La 1 martie 1931, de exemplu, membrii Consiliului comunal din comuna Cornișel, situată la poalele Munților Pădurea Craiului, au cerut, printr-o petiție, prefectului din Oradea să intervină la forurile în drept pentru ca sătenilor din comuna lor să li se vândă pe credit o cantitate de 3 vagoane de grâu. Petiția, redactată de către învățătorul din sat, Ștefănescu, evoca starea disperată în care se găsea majoritatea locuitorilor lipsiți de pământ cultivabil și, după închiderea exploatărilor miniere din apropiere, de orice mijloc de subzistență. "În această comună, se scria în petiție, care era situată sub poalele Munților Apuseni, a început de 8 luni de zile un atac al foametei grozave, care la început și-a arătat numai colții. După aceea a început a rânji cu lăcomie asupra populației nenorocite... făcând cele mai grozave ravagii asupra lor." Și, mai departe: "Locuitorii acestui sat nu mai au nici o sursă posibilă pentru procurarea minimumului de existență. Sunt familii care au 5-6 copii și n-au nici o bucățică de pământ; n-au decât apă în casă. Vând la prăvălie ouă pentru o cutie de chibrituri. Numai au nici vite de vânzare, nici porci, nici pașeri, nimic, nimic absolut (căci) au vândut tot ce au avut. Ce să mai facă ei acum?!"

39. - *Gazeta de vest*, 1931, nr. 633, 8 octombrie, p. 3.

40. - Arhivele Statului din Oradea, **fond Prefectură**, dos. 344, f. 3-36.

41. - *Ibidem*, dos. 30, f. 1-3.

Și în petiție se continuă: “Primim săptămănal înștiințări de la școală că copiii nu frecventează cursurile. Răspunsul părinților este sus și tare că nu-i pot trimite nemâncăți la școală.” Iar în încheiere: “Dacă strigătul și bătaia noastră în ușă nu va fi auzită, și vor fi nebăgate în seamă durerile noastre să știți că nu ne vom opri aici”⁴². La 2 martie 1931, prefectul cere primpreztorului din Aleșd să “ia măsurile necesare pentru anchetarea celor cuprinse în această reclamație (spre) a constata cine este autorul moral..., deoarece nu ne putem închipui ca populația, respective consiliul acestei comune, să fie în așa situație disperată, să fie forțată a lua o atitudine atât de provocatoare cum se constată din cererea prezentă”⁴³. După o vizită plină de tact la Cornișel, primpreztorul raporta prefectului, la 12 martie, următoarele: “Este adevărat că situația din Cornișel este foarte grea, din cauză că în această comună toți locuitorii au fost angajați la întreprinderile miniere, care au încetat însă activitatea în anul 1929. Locuitorii au foarte puțin pământ și acesta este puțin roditor. Pășune nu posedă decât 50 de iugăre. Deci ușor se poate stabili că poate cea mai săracă și lipsită comună pe Valea Crișului Repede este comuna Cornișel. Sunt multe familii cu 5-6 copii care îndură de la Crăciun încoace o foame cumplită. Locuitorii adunați la Casa Comunală au cerut intervenția noastră și anume să li se trimită 3 vagoane de grâu. Eu am explicat că această cerere nu poate fi satisfăcută în întregime fiind cantitatea prea mare, în schimb socot că, în interesul apărării ordinii în această comună și pentru aprovizionarea lipsiților, este necesar cel puțin 2 vagoane de grâu, pentru care vă rog să binevoiți a dispune cu posibilă urgență. În ce privește pe învățătorul Ștefănescu, conchidea primpreztorul, îl consider ca un element foarte bun, un idealist care se identifică cu nevoile populației, fără intenția de a jicni autoritățile, sau a provoca o revoltă între locuitori. Subsemnatul i-am atras atențiunea ca pe viitor să nu folosească expresii ce ar da de bănuț că în comună locuitorii sunt gata să comită dezordine”⁴⁴. Tabelul cu “înfometaji” din Cornișel a fost întocmit, însă, abia la 5 mai 1931, și ajutorul pentru ei în cereale a fost adus abia în ultima parte a lunii⁴⁵. Uneori, țărani iși îndreptau cererile către înalții demnitari ai timpului, cu care veneau în contact, mai ales în timpul alegerilor de deputați în parlamentul bucureștean. Încrederea în aceștia, ca “ablegați” ai țărănimii, purta în ea moștenirea unui trecut “romantic”, acela al votării pentru deputații români naționaliști de pe vremea regimului austro-ungar, neștearsă din amintirea țărănilor bihoreni fiind marea izbândă electorală românească de la Beiuș, din august 1907, când ei au reușit să trimită în parlamentul budapestan pe alesul lor, dr. Vasile Lucaciu⁴⁶. Tocmai datorită acestei încrederi, întărită uneori și de conștiința că cel căruia i se adresau era originar din zona lor, ne putem explica numeroasele petiții a-

42. - *Ibidem*, f. 13.

43. - *Ibidem*, f. 3.

44. - *Ibidem*.

45. - *Ibidem*, dos. 23, f. 1-2; dos. 22, f. 1-2; dos. 34, f. 1-4.

46. - B. Mihoc, **Vasile Lucaciu (1852-1922) un luptător pentru Marea Unire**, Editura Alibi S.A., Oradea, România, 1993, 200 p.

dresate, mai ales în primele luni ale anului 1931, prefectului Petru Popovici, de către țărani din satele plasei Vașcău. Obiectul lor viza, în general, solicitarea de a li se acorda "bucate" pe care se angajau să le plătească din recolta aceluiași an. Putem cita, printre multe altele, pe cele ale locuitorilor din Poiana, Vărzarii de Sus și Brădet, din 15 ianuarie și respectiv 4 și 21 aprilie. "Noi, subsemnații locuitori din Poiana, se spune în petiția din 15 ianuarie, semnată de primar și 85 de țărani, vă rugăm cu onoare ca să binevoiți a ne da ajutor prin angajarea noastră la lucrările de pădure sau ca ajutor momentan un vagon de bucate. Cererea noastră (o) motivăm cu următoarele: în comuna noastră de câteva luni nu este nici o lucrare, plus locuitorii care au lucrat la firma Băița n-au primit plata lor nici acum. Așa că locuitorii în prezent n-au nici bani, dar nici credit pentru a cumpăra cel puțin o vică (25 kg. - n.n.) de bucate", arătau țărani⁴⁷. Petiția, vizând efectul complex ce le deteriora starea materială, a fost dusă inițial primpretorului din Vașcău și înaintată de către acesta prefectului, cu notificarea că atunci când i-au înmănat cererea, țărani i-ar fi declarat următoarele: "Suntem fără lucru și suferim de sărăcie și de foame. Am fost totdeauna o comună pașnică și nici acum n-am vrea să începem noi baiul" (s.a.). Impresionat, așa cum era normal, și temător de consecințe, primpretorul încerca să medieze rezolvarea dorințelor exprimate de țărani. "Precum vedeți, scria el la 17 ianuarie 1931 prefectului, în aceste vorbe se cuprinde o aluzie precisă la «bai», adică la revoluție, ce a intrat deja în mintea țăranilor din comunele noastre, ca ultimul remediu în contra foametei, dacă nu s-ar lua astfel de măsuri pentru prevenirea întâmplărilor". Și, mai departe, făcând aluzie la faptul că prefectul era din Vașcău, pretorul continua: "Dv., dle prefect, cunoașteți bine situația de aci și știți că actuala mizerie... nu poate fi remediată radical decât prin măsuri care să ușureze criza ce a dus la stagnare completă exploatarea forestieră. Până atunci, notifica spre folosul petiționarilor primpretorul, aș propune ca să se împărțească bani pentru șomerii de aici, și să se comande grâu, care să se împartă populației pe credit până la toamnă. Fondul șomerilor să servească la acoperire pentru eventualele insolabilități ce ar surveni desigur la cei mai săraci dintre beneficiarii ajutorului de grâu. În cazul acesta, conchidea primpretorul, am evita foametea, care este cel mai puternic motor al tulburărilor ordinii publice"⁴⁸. Similară era petiția celor din Vărzarii de Sus, în număr de 48, dintre care 44 erau analfabeți, trimisă prefecturii în 19 ianuarie 1931, cu "avizul" aceluiași primpretor, și cerând de astădată un "ajutor bănesc"⁴⁹. În sfârșit, în prima dintre cele trimise din Brădet, din 4 aprilie 1931, semnată de 23 de țărani, mai amplă și mai personală, modalitatea de exprimare demonstrând relații "camaradești" între întocmitor și prefect, amalgamează, pentru a impresiona, noțiuni politice, reproșuri, nu fără o bază de adevăr, pentru pierderile de timp cu ocazia depunerii voturilor date, după cum deducem, Partidului Național Țărănesc din care făcea parte și prefectul, solicitarea de cereale fiind așteptată de acum de

47. - Arhivele Statului din Oradea, fond C.A.B, dos. 23, f. 1-2.

48. - *Ibidem*.

49. - *Ibidem*, dos. 22, f. 1-2.

către țărani ca o răsplată pentru atitudinea lor partizană din timpul alegerilor. Ea conține un tablou succint al malversațiunilor la care erau supuși țăranii, începând cu greutățile de deplasare anuală la muncă în zonele de câmpie și terminând cu exploatarea cămătărească. Textul petiției este, dincolo de acestea, interesant și ca exprimare: formulele de politețe amintesc vremurile lungi de obediență și asuprire a țăranilor români din Transilvania. Dar, iată cuprinsul petiției: "Prea onorate și stimulate dle prefect, Petru Popovici, Rogu-te cu numele Gherasim Pule din comuna Brădet, sărutu-ți mâinile și brațele dumitale..., să binevoiești a ne face și nouă rând cu câteva bucate, adică rogu-te sărutu-ți mâinile și brațele dumitale, să binevoiești a ne face rând de 50 măji de grâu la comuna Brădet, fiindcă este oameni care n-are ce face de Sfintele Paști; fiindcă toți dintru acești nu este nici un liberal întru înși. (ei) suntem toții Partid Național, care ne-am lăsat lucru, ne-am pierdut și săptămăna cea de lucru pentru alegere, de câte ori vine deputații, senatorii și de la dânșii în jos, ne silim să nu pierdem rata veriga⁵⁰. Și ne pierdem lucrul și zilele pentru ei: dumnealor să nu ne ajute măcar cu vreo 50 măji de grâu pe așteptare, fiindcă lucru nu este nimic să poată oamenii câștiga vreun leu, vedeți foarte bine. Iară notariatul Rieni, fiindcă-s la locurile cele bune a căpătat, fiindcă domnul primpretor e din comuna lor. Dar noi nu avem cam cuvânt pe nime să ne umble în rând și ne întoarcem și noi către pre' onorat Domnule prefect, cu cap plecat. Suntem 36 de familii care suntem foarte strămtorați. Rogu-te, sărutu-ți mâinile și brațele Dumitale, nu te uita de noi, că noi nu te uităm pe Dumneata. Numai nu putem să venim la Dumneata pentru că trenul e scump: 300 lei nu putem câștiga pe seama lui, că cu cei 300 lei își cumpără omul sărac un căbel (de la cubul, adică, aproximativ 80-90 kg.) de bucate și mai mână cu toți copiii din zi în zi. Așé, mă rog, nu ne putem întâlni să ne grăim durerile noastre. Domnii popi, notărași, primari, văduve din război... umblă gratis cu trenul: numa pe muncitori i-o bătut mâna lui Dumnezeu, că nu pot mére (merge - n.n.) numa pe plată deplin cu trenul și dacă mé (merge) la muiere și la copii cu hainele rupte și fără bani și cu oasele rupte, datoria rămâne în toiag cu 35 de procente și cu 25 la sută (pierde 65-75% din câștig - n.n.). Așa suntem și cu bucatele cu ajutor, pă cum se vede numa noi să împlinim toate durerile ce ne roagă alții mai mari. Ar fi bine să ne ajutore și pe noi oarecine, cu ceva împrumutare, că om plăti și n-om uita la cerere de bine"⁵¹. Neprimind probabil nici un răspuns și neputându-se deplasa la Oradea, insistentul țăran revine, la 21 aprilie același an, în numele țăranilor, cu o a doua petiție, mai scurtă și la obiect, însoțită de o listă cu numele a 27 de țărani și cu cantitatea de grâu ce o doresc: "Rogu-te, să binevoiești a ne asculta și a noastre puține cuvinte și dureri, care eu, se scria în petiția din 21 aprilie 1931, cu numele de Gherasim Pule din comuna Brădet, a fost să vin până la Oradea, la Dumneata, tocma acum nainte de Sfintele Paști. Așie n-am putut că m-am îmbolnăvit de friguri.

50. - Roata era semnul electoral al Partidului Național Țărănesc (Informator Mihoc Grațian, 74 ani).

51. - Arhivele Statului din Oradea, fond Prefectură. Cabinetul prefectului, Inv. 186, dos. 34, f. 1-3.

Așa am rămas de tot". Și mai departe, trecând la concret: "Te rog, sărutu-ți mâinile și brațele Dumitale, să ai onoară a binevoi a ne angajé și nouă vreo 50 de măji de grâu cu comuna Dumbrăvani, că și ei și-or dezis 50 de măji de grâu, adică un vagon la două comune"⁵². Lipsiți și înfomețați erau și țărani din comunele plasei Ceica, căci în perioada dintre 29 martie - 14 mai 1931, un număr de 687 dintre ei au solicitat împrumuturi în cereale, după cum urmează: 70 din Cârpeștii Mari, 81 din Ceișoara, 59 din Crâncești, 127 din Dușești, 80 din Hodiș, 76 din Lupoia, 70 din Topa de Jos, 82 din Topa de Sus și 42 din Topești⁵³. În numele celor din Dușești, în cererea din 11 mai 1931 se arăta: "Noi ne găsim într-o situație deplorabilă din punct de vedere materialicește... pentru că pe la noi nu prea se fac cereale, plus pe de altă parte nu găsim nici de lucru: iară astă vară, venind o ploaie torențială, ne-a inundat și puținele cereale pe care le-am avut, așa că astăzi suntem foarte lipsiți de pâinea de toate zilele... Deși noi am primit un mic ajutor, dar acel ajutor a fost insuficient pentru o comună cu 1000 de suflete... Chiar astăzi se mai găsesc oameni care nu au ce mânca și se zbat ca peștele pe mal că n-au pâinea de toate zilele... Vă rugăm cu lacrimi în ochi ca să nu ne lăsați copilașii muritori de foame, a ne satisface cererea, căci altă salvare n-avem"⁵⁴. Documentele de arhivă demonstrează că cererile de acest fel erau rezolvate, distribuirea de cereale fiind o modalitate de a veni în ajutorul țărănimii înfometate, din considerente umanitare și, nu în ultimul rând, de teama răzvrătirilor. Nu știm cât grâu trebuie să fi primit acești țărani atunci, în schimb știm că în iarna lui 1933-1934, în plasele Aleșd, Beiuș, Beliu și Vașcău, țărănilor li s-a distribuit o cantitate totală de porumb de 330.000 kg., ce urma a fi plătită cu câte 180 de lei chintalul, plata putându-se face și în muncă (40 lei ziua de muncă)⁵⁵. Se urmărea potolirea agitațiilor care, în conjunctura mișcărilor greviste muncitorești din acea perioadă, ar fi putut deveni periculoasă. Aceeași liniștire a țărănimii o urmăreau, desigur, și legile de conversiune a datoriilor agricole (1931-1934), care au venit să ușureze și să salveze multe gospodării țărănești, complet falimentare, grevate de importante datorii, care, conform datelor statistice date publicității, ajungeau la impresionanta cifră de peste 1.3 miliarde lei, în timp ce pe întreaga țară, la acea dată, proprietatea agricolă era grevată de peste 52 miliarde lei⁵⁶. Calamitățile naturale, survenite în Bihor după 1929, veneau și ele să accentueze pauperizarea cultivatorilor agricoli, proveniți în cea mai mare parte dintre cei de curând împrumutăriți. Seceta din 1932, de exemplu, la care se adaugă și o epidemie de "rugină a grâului", a nimicit aproape 80% din recolta de grâu, ajutoarele oferite țărănilor prin Camera de agricultură cu această ocazie nereușind să acopere decât parțial uriașele pagube ale țărănimii. Și aceasta tocmai pentru că țărănilor li s-a oferit grâu selecționat, ce trebuia plătit la sfârșitul anului 1932, ori acestora le lipsea complet numerarul, deoarece recolta de vară le fusese compromisă. De

52. - *Ibidem*.

53. - *Ibidem*, f. 19-86.

54. - *Ibidem*, f. 82-84.

55. - *Gazeta de vest*, 1934, nr. 1156, 24 ianuarie, p. 1.

56. - *Ibidem*, 1933, nr. 975, 2 iunie, p. 3.

aceea, în numele lor, unul dintre deputații bihoreni la București face, la 23 septembrie 1932, o "interpelare parlamentară", solicitând predarea grâului către țărani "fără plată, plata urmând să se facă din recolta anului viitor"⁵⁷. Șirul calamităților a continuat și în anii următori, depășându-se parcă și în zonele deluroase și păgubind îngrozitor comunele din apropiere, prin afectarea pădurilor. Un incendiu, izbucnit în 28 aprilie 1934, de exemplu, a distrus o suprafață totală de pădure și plantații de 2.260 ha., din hotarele comunelor Băița (1.300 ha.), Chișcău (20 ha.), Criștiorul de Sus (15 ha.), Ghighișeni (30 ha.), Gurani (300 ha.), Hinchiriș (10 ha.), Lunca Vașcău (15 ha.) și Măgura (30 ha.)⁵⁸. Peste un an, în 1935, o altă secetă, dublată și de o puternică epizotie (pestă porcină și antrax) ce a făcut ravagii printre animale, a cauzat pagube imense gospodăriilor țărănești din 300 de comune bihorene. Un nou ajutor guvernamental în cereale, de această dată în valoare de 10 milioane lei, ce urma să se dea țăranilor, îi găsea din nou pe aceștia în imposibilitate de plată, fapt ce determină noi interpelări în parlament. Una dintre ele, aparținând unui grup de deputați, făcută la 12 septembrie 1935, a propus, cu succes, în spirit altruist dar echitabil, ca acest ajutor să se dea contra muncii prestate la drumuri sau a celei de interes general⁵⁹. Intervențiile statale, ajutoarele bănești și în cereale, precum și legile de conversiune a datoriilor agricole, au reușit să salveze de la faliment multe dintre micile gospodării țărănești, asupra cărora grevau împrumuturi serioase, luate de la bănci sau particulari. Cu toate acestea, vânzările la licitație ale proprietăților țărănești pentru datorii au continuat să se practice pe scară largă și în anul 1934, și s-au întezit, datorită insolvenței micilor producători loviți de puținătatea recoltei, în toamna anului 1935. Astfel de vânzări au avut loc mai ales în comunele de deal din plasele Beliu și Ceica. Amintim, astfel, pe cele din: Șiad, în 26 iunie 1934 (patru gospodării), Hășmaș, 16 septembrie 1935 (o gospodărie), Craiva, 29-31 octombrie 1935 (5 gospodării) și iarăși Șiad, 30 decembrie 1935 (o gospodărie)⁶⁰. În perioada dintre 31 ianuarie 1936 și 24 decembrie 1938, vânzările la licitație s-au întezit. Dintre acestea, cităm pe cele din Șiad (o gospodărie), Sâc (2 gospodării), Beliu (2 gospodării), Calea Mare (8 gospodării), Dicănești (o gospodărie), Gruilung (3 gospodării), Incești (3 gospodării), Lăzăreni (3 gospodării), Miheleu (3 gospodării) și Tășad (9 gospodării)⁶¹. Se poate observa, astfel, că în ciuda măsurilor luate de guvern, degradarea stării materiale a micilor cultivatori de pământ în perioada din anii crizei economice și de după aceasta, s-a continuat. Oricum, însă, legile de conversiune a datoriilor agricole, ca și celelalte măsuri luate de stat au fost binevenite, salvând de la ruină, așa cum demonstrează faptele, multe dintre gospodăriile țărănești, proporția celor vândute la licitație, față de cele ce au continuat să

57. - Arhivele Statului din București, **fond Președinția Consiliului de miniștri**, dos. 3, 1932, f. 107.

58. - **Gazeta de vest**, 1932, nr. 1997, 29 aprilie, p. 7; nr. 1999, 3 mai, p. 6.

59. - Arhivele Statului din București, **fond Președinția Consiliului de miniștri**, dos. 11, f. 935-936.

60. - Arhivele Statului din Oradea, **fond C.A.B.**, dos. 117, f. 33-38.

61. - **Ibidem**, dos. 227, f. 149-178.

se dezvoltă fiind, totuși, infimă. Spiritul de emulație agricolă a continuat și el să se dezvolte, mai ales că începând cu anul 1934, prin intermediul "Astrei", s-au organizat "școli agricole țărănești de vară", specializate în funcție de relief (câmpie, deal, munte), mai importantă fiind cea deschisă la Vașcău în 1937⁶². Se urmărea, în acest fel, o îmbunătățire a stării materiale a țăranimii, o perfecționare "agricolă profesională" a lor. Scopul era nobil, dar rezultatele palide, căci zonele de munte și deal mai ales au rămas sărace, locuitorii fiind obligați în continuare să-și câștige existența prin migrația temporară, pentru a lucra, înspre zonele agricole de câmpie, mai fertile sau, așa cum am mai arătat, înspre zonele industriale din Vechiul Regat.

LA SITUATION DE L' AGRICULTURE DE BIHOR. LA POLITIQUE DE SECOURS DE L' ETAT (1922-1938)

Résumé

L' auteur présente une histoire du développement de l' agriculture de Bihor, pendant et après la mise en pratique de la réforme agraire de 1921. On constate que les gouvernements seconderent l' agriculture et le lévage du bétail en accordant de nombreux fonds pécuniaires destinés à appuyer les paysans et, en cas de sécheresse et d' autres calamités, des aides en céréales et machines agricoles.

On présente aussi de nombreuses pétitions paysannes en attestant leur difficile état matériel et le stade de la mise en pratique de la réforme agraire.

62. - L. Comea, B. Ștefănescu, Școlile țărănești organizate de ASTRA bihoreană în perioada interbelică (1934-1940), Crisia, 1982, nr. 12, p. 196-200.